

tales suscitarentur, & infinitis, difficillimisque probationibus via aperiretur; id quod fateri coacta ratione debet is, qui præfati Authoris sententiam ex proposito legerit. Idcirco superiori opinioni adherere indistinctè, consultius erit, eamque observare, sive Majoratus constitutus sit in contractu, sive in ultima voluntate, quicquid aliter, & latissime explicet Barbosa in d. l. divorzio, 2. part. n. 9. versic. quod si majoratus, usque ad n. 14. ut non obscure in Majoratu constituto in contractu, tenuit Costa in tractatu de successione Regni, 3. part. n. 13. & revera, etiam in hoc casu militans onerum rationes, quas cum in testamento constitutus est Majoratus, militare diximus supra; sed cum in eo negaverit illas Barbosa, mirum non est, si in Majoratu constituto in contractu admittere etiam noluerit.

CAPUT LXXXI.

Continet 260. Assertiones, quarum quælibet ancipitis, & gravis alicujus quæstionis resolutionem complectitur. Has olim Author Salmanticæ, tenera ætate tertio & quinto studiorum anno publicè disputandas proponens, summa omnium admiratione, & approbatione defendit; longa postmodum meditatione ad examen revocavit, & cum omnes fere Authores in proposito hæcenus scribentes, ad præsens prælegisset, ex ipsis facillè posset quamplures libros scribere, sciens tamen, consultoque prætermisit, quippe qui velit quamplurima ab ipso luculentius forsitan, quam adhuc elaborata præterire; dum quæ alii tradiderunt, effugiat, fat illi erit in hac parte, si ex involutis, & contrariis juris ambagibus, veriores sententias maturius nunc perpenfas, in medium proferat: & alibi disputanda referret, quæ vel ab aliis scripta non sunt, vel diffusè, & indistinctè traduntur. Et vide ad finem, ubi ponitur Tabula materiæ, quæ in hisce Assertionibus explicantur, & quarum veriores resolutiones traduntur.

ASSERTIO I.

Substitutionem verè, ac propriè Institutionem esse cum Accursio, & Bartolo, contra quamplures.

ASSERTIO II.

Substitutionis definitiones in mille locis traduntur, quæ nobis non placent, verior videtur Accursii definitio, ut Substitutio sit secunda institutio; vel Thobiaz Nonii, quod substitutio est secundo, vel ulteriori gradu facta institutio.

ASSERTIO III.

Substitutionum quædam directæ sunt, quædam obliquæ: Directa est illa, quæ substituto hæreditatem defert sine alterius ministerio, & restitutione. Obliqua est, quæ substituto hæreditatem defert ex alterius ministerio, & restitutione, ut fideicommissaria. Rursus directarum substitutionum quinque sunt species juxta Communiem: videlicet Vulgaris, Pupillaris, Exemplaris, Reciproca, alias Breviloqua, item Compendiosa: Communiis autem sententia licet probabilis sit, & disputationis gratiâ facillè defendi possit; verior tamen est in puncto juris sententia Bartoli: quam & multi sequuntur; neque Breviloquam, neque Compendiosam constituere diversam speciem de per se, & consequenter directæ substitutionis quatuor species dumtaxat constituendas: videlicet Vulgaris, Pupillaris, Exemplaris, & militaris.

ASSERTIO IV.

Fideicommissaria, an propriè substitutio dicatur, necne, & in statutis, utrum appellatione substitutionis comprehendatur; licet difficilis sit articulus, & contrariis Doctorum interpretationibus intricatus: disputationis tamen gratiâ, utraque pars, & negativa, & affirmativa defendi potest. Sed in puncto juris, Baldi & sequacium opinionem, quod Fideicommissaria propriè substitutio non sit, veriore credimus, Alexandrique, & aliorum sententiam jure subsistere non posse arbitramur.

ASSERTIO V.

Substitutio vulgaris ideò dicta, quod vulgè à quolibet inter testandum fieret, ne ex defectu hæredis instituti primi intestatus fieret, & ex lege Papia ad fiscum bona deferrentur: vel Vulgaris dicitur, non solum respectu testatoris eam facientis, quia à quolibet de vulgo, idest de populo fieri potest, & respectu ejus, cui fit, quia cuilibet de vulgo, idest de populo hæredi instituto fieri potest; sed & aliis rationibus, quas & antiqui, & recentiores juris Scriptores tradiderunt communiter.

ASSERTIO VI.

Substitutio Vulgaris, secunda institutio est, quæ à quolibet; & cuilibet fieri potest, & in casum non aditæ hæreditatis concipitur: Vel substitutio directa dicitur sine aliquo speciali, facta in locum, & subsidium instituti; quod non in elegantè Petrus Gregorius Tholosanus animadvertit.

ASSERTIO VII.

Substitutiones vulgares, & pupillares, quas Breviloqua, aut Reciproca, & Compendiosa substitutio complectitur, expressas esse verbis generalibus, licet non specialibus, dummodò Reciproca simpliciter concipiatur; ut si testator dixerit, *Instituo filios impuberes, & eos invicem substituo*, nec ad casum Vulgaris restringatur; idque ex constitutione Divi Pii minimè perturbari, Pupillaremque sub Reciproca verbis generalibus expressam matrem excludere, contentam verò non vigere reciprocè, sed in casum vulgaris expressæ ad exclusionem matris sufficere, quicquid alii repugnant juxta veriores Doctorum sententias, defenditur.

ASSERTIO VIII.

Substitutionem vulgarem in unum casum, scilicet noluntatis conceptam, extendi ad casum impotentiam, & è converso, cum communi sententia; ad contrarios verò casus, vel cum voluntas testatoris repugnat, non extendendam, cum eadem sententia communi.

ASSERTIO IX.

In vulgari substitutione de necessitate requiri, quod hæredis institutio præcedat, & licet unanimiter omnes probaverint, dissentiant tamen in eo, an expressa necessaria sit, an tacita hæredis institutio sufficiat: & quamvis Communiis crediderit tacitam institutionem sufficere, longe tamen verius crediderim, expressam omninò institutionem necessariam esse; idque ex mente Bartoli fuisse, & jure adeò expressim probari, ut negari non possit, contra nonnullos.

ASSERTIO X.

Substitutionis vulgaris jus potentius esse jure transmissionis ex capite juris deliberandi, vel ex potentia sanguinis, atque ita substitutum præferendum esse hæredi ipsius instituti ex jure transmissio contententium, præterquam si transmissio ex potentia sinitatis fuerit facta: cum Angelo, & sequacibus contra Bartol. & Communiem verius esse arbitror, nec aliorum sententias, aut distinctiones probari posse censeo.

ASSERTIO XI.

Per dationem substituti vulgaris non tolli suitatem, rectissimè docuisse quamplures, & contrariæ partis Authores errore manifesto lapsos fuisse.

ASSERTIO XII.

Substituto uno vulgariter, alio fideicommissariè, si hæres repudet, excludi substitutum, & fideicommissarium præferri, sive fideicommissum repetitum fuerit à substituto, sive non, cum Communi, Bartolumque in eadem

eade in sententia fuisse contra nonnullos.

ASSERTIO XIII.

Instituti filii emancipationem facere locum vulgari substituto, cum substitutio facta est secundum formulam Galli Aquilii, ut tunc nepos posthumus substitutus, admitti debeat, ac si filius mortuus fuisset licet Bartolus & Communiis existimaverit; nos tamen cum multis aliis contrariam partem veriore credimus, nec in formula prædicta institutionem hæredis irritari per emancipationem, securè defendendum existimamus.

ASSERTIO XIV.

Substitutio vulgaris expressa sine controversia continet tacitam pupillarem, idque ex legis dispositione, quæ in præsumpta testatoris voluntate fundatur: quocirca si testator ipse expressè, vel tacitè contrarium senserit, aliter dicendum esse, ratio ipsa, & juris dispositio suadet.

ASSERTIO XV.

Cum substitutus pupillaris pupillo, & non testatori hæres existat, consequens est, ut si testator dixerit: *Si filius meus hæres mihi non erit, vel hæres erit, & in pupillari ætate decesserit, Sempronius hæres mihi esto*, dictio illa, *mibi*, de substitutione removeatur, ne alias in bonis tantum patris substituto facta videatur.

ASSERTIO XVI.

Substitutio per hæc verba fiat: *Si Titius hæres non erit, Sempronius hæres esto*, duplicem casum comprehendit, scilicet, si noluerit, vel non potuerit hæres esse, idemque esse, etsi substitutio fuerit facta filiis in potestate patris hæredis instituti constitutis contra nonnullos.

ASSERTIO XVII.

In vulgari substitutione, illa verba: *Si hæres non erit*, in eo, qui sui juris est apposita, eum sensum habent, si ipse hæres non erit, vel si postea mutata conditione, eum cujus juris factus est, hæredem non fecerit.

ASSERTIO XVIII.

Æterum si hæc conditio apponatur in eo, qui sui juris non est, ita interpretari debet, ut neque ipse hæredem fecerit dominum, neque postea mutata conditione; & sui juris factus hæres exiterit.

ASSERTIO XIX.

Quemadmodum servus jussu domini non præcedente, adire hæreditatem non potest, ita neque posse repudiare contra Bartol. verius crediderim. Sed si jubente domino nolit adire, quod facere potest, & in ea voluntate perseveraverit, eidem domino præjudicabit, ita ut hæreditatis acquisitione privetur.

ASSERTIO XX.

Si filiofamilias hærede instituto, datus sit substitutus vulgaris, & filius hæreditatem repudiaverit, nova Justiniani constitutione attentata excluso substituto patrem admitti debere cum Bartolo contra Recentiores constanter defenditur.

ASSERTIO XXI.

Si quis Titio, & Mævio copulativè substituatur, veluti si testator dixerit: *Si Titius & Mævius hæredes non erunt, Cajus hæres esto*, altero hæredum adveniente, quamvis alter repudiet, substitutionem expirare, cum Bartolo, contra quamplures.

ASSERTIO XXII.

Minor femel aditam hæreditatem beneficio restitutionis repudiet, substitutus non admittitur.

ASSERTIO XXIII.

Substitutionem tacitam pupillarem comprehensam in expressa vulgari, inesse in ipsa vulgari usque ab initio respectu ipsius vocationis purè, & simpliciter, sed respectu effectus, sive executionis ipsius vocationis sub conditione inesse, hoc modo, si mater præcedat, vel pupilli hæreditatem repudiet; matrem verò ipsam (utunque res sit) per tacitam pupillarem non excludi, nisi cum de voluntate testatoris contraria aperte constiterit, contra Fulgosium, & sequaces cum Communi defenditur.

ASSERTIO XXIV.

Substitutio vulgaris expressa sicut matrem pupilli excludit, sic & tacita, quæ ex verissima sententia sub Pupillari expressa continetur; ea tamen testatoris matrem non excludit ex diversitate rationis, nisi substitutus esset aliquis ex descendantibus ab ipso testatore, & tunc non alia ratione, quam quod voluntas testatoris id dicere videatur: Quod si partim expressa sit, & partim tacita vulgaris substitutio in casu tacito pupilli matrem excludit, nec Justiniani interpretatio, quæ per Bartol. tradita fuit, probari potest.

ASSERTIO XXV.

Substitutio pupillaris expressa excludit matrem etiam à Legitima; idque omni jure, Pandectarum scilicet, Codicis, Authent. & Partit. jure etiam Pontificio, & in foro conscientiarum cum sententia communi.

ASSERTIO XXVI.

Pupillaris Substitutio diversis rationibus introducta, quas Recentiores nonnulli excogitarunt: mihi verissima videtur illa quæ ab æquitate, & rationis suavitatis deducitur, videlicet quod cum pupillus in ea ætate sit, ut sibi testamentum facere non possit, ac sine illo, & hærede decedere ignominiosum videretur olim moribus, receptum fuisse, ut pater, in cujus potestate est filius, hæredem ipsi scribere possit intra eam dumtaxat ætatem, in qua testari non potest. In quo favore maximum impuberis, & patris verari certum est, & plenè à Recentioribus explicatum.

ASSERTIO XXVII.

Substitutionem pupillarem non ex humanitate, aut gratia, sed ex rigore juris introductam fuisse, cum Bartolo, & sequacibus, contra quamplures.

ASSERTIO XXVIII.

Substitutionem pupillarem moribus introductam fuisse certum est: cum tamen cives Romani mores proprios habuerint, nescio quo magis Lacædemoniorum, quam Romanorum moribus eam substitutionem Communiis tribuerit: quocirca cum Recentioribus verius crediderim, Romanorum moribus pupillarem substitutionem inductam fuisse, postmodumque communi omnium approbatione & laudatam, & receptam.

ASSERTIO XXIX.

Substitutio pupillaris aliquandò verbis claris, & expressis aut singularibus concipitur; aliquando verò ex conjecturis deducitur, quæ ab aliquibus verbis à testatore generaliter prolatis sumuntur.

ASSERTIO XXX.

Substitutio pupillaris verbis singularibus, aut expressis facta dicitur, cum testator ita dixerit, *Instituo filium meum, & si filius meus hæres erit, & intra pupillarem ætatem decesserit, substituo Sempronium*.

ASSERTIO XXXI.

Substitutio pupillaris facta dicitur verbis generalibus, sicut ex conjecturis legalibus ab illis deductis, cum testator ita dixerit: *Esi filius meus intra pupillarem ætatem decesserit, Sempronius ei sit hæres*.

ASSERTIO XXXII.

Testator si ita dixerit: *Filium meum hæredem instituo & Titium substituo*, si filius impubes sit pupillaris substitutio facta dicitur; sic enim suadet conditio, qualitasve personæ pupilli, cui substitutio fit.

ASSERTIO XXXIII.

Testator si ita dixerit, *Instituo filium meum impubere, & si ipse decesserit in pupillari ætate, substituo Titium*, sola pupillaris substitutio facta præsumitur.

ASSERTIO XXXIV.

Pupillaris substitutio ut fieri possit, quamplurima requiruntur; ac primùm quidem quod ille cui pupillarer substituitur, sit de liberis testatoris, dummodò sit legitimus, & naturalis simul; vel legitimus tantum; qualis est is, qui per arrogationem in potestatem arrogantis transit: naturali verò ex concubina procreato substitutio pupillaris fieri non potest, quoniam in potestate patris filius naturalis non est.

ASSERTIO XXXV.

AVus nepotibus, & cæteris descendibus, si eos in potestate habeat, pupillariter substituere potest jure communi; jure verò Regio, cum nepos non possit in potestate avi nasci, ex quo pater ejus per matrimonium à patris sui potestate liberatur, ex decisione l. 47. *Tauri*, contra observandum esse, rectè adnotarunt nonnulli.

ASSERTIO XXXVI.

Pupillaris substitutionis secundum Requisitionem est, ut ille, cui pupillariter substituitur, impubes sit; idcirco præfata substitutio intra pupillarem ætatem dumtaxat locum obtinet, & adveniente pubertate extinguitur.

ASSERTIO XXXVII.

Pupillaris substitutio quamvis aliter effectum fortiri non possit, quam si pupillus in pupillari ætate decedat; tamen in dubio cum aliud non apparet, ejusdem substitutionis favore præsumendum est in pupillari ætate pupillum decessisse: quod rectè consuluisset Socinum, ratione concludenti adnotarunt Neoterici quidam, quorum aliquando mentio fiet.

ASSERTIO XXXVIII.

ÆTas pupillaris, quæ masculis 14. foeminis verò 12. aëo est circumscripta, de momento ad momentum computari debet: indeque non sufficit ultimum diem ultimi anni attingere pupillum, nisi in totum dies completus sit, cum nonnullis Recentioribus contra Communem.

ASSERTIO XXXIX.

Pupillaris substitutionis tertium Requisitionem est, quod ille, cui sit, sit in potestate testatoris: unde emancipatus substitutio pupillaris fieri non potest.

ASSERTIO XL.

Emancipatus etiam jure novissimo pupillariter substitui non posse, rectè ante alios docuisse Bartolum: quoniam emancipationis, & patriæ potestatis differentia dumtaxat sublata est quoad successionem ab intestato; non quoad successionem de testamento, nec etiam quoad alios effectus.

ASSERTIO XLI.

Substitutio pupillaris posthumis etiam fieri potest; licet enim posthumi in potestate testatoris non sint, tamen in his, quæ commodum, & favorem continent, ex tempore conceptionis pro natis habentur, sic ut ipsorum jura in suspensio esse dicantur, & post natiuitatem retrò etiam nati fuisse videantur: quod in pupillari substitutione, quæ pupilli favorem continet, æqualiter observandum esse, ratio ipsa juris suadet.

ASSERTIO XLII.

Mater ex defectu patriæ potestatis filius pupillariter substituere non potest, nec Africanus Jureconsultus contrarium sensit (quicquid alii dicant) sed dumtaxat formam excogitavit, quæ pupillarem substitutionem quodammodo repræsentat; eò quod substitutus solum eo casu succedit, quo filius intra pubertatem decedit, non tamen propriè, quoniam ad bona matris dumtaxat admittitur. Hodie verò nova Justiniani constitutione, qua de Legitima filii omnis conditio, & onus removeitur, præfata formula defendi non potest.

ASSERTIO XLIII.

Substitutio pupillaris ut valeat, patria potestas, & facti testamenti, & mortis tempore simul necessario requiritur, nec postremum tempus sufficit, cum Castrensi, & Cumano contra Communem.

ASSERTIO XLIV.

Pupillaris substitutionis quartum Requisitionem est; ut is, cui sit, non sit recasurus in potestatem alterius: idcirco nepotum ita demum potest avus pupillariter substituere, si in patris potestate non sit recasurus: Id autem non exigitur, ut substitutio ab initio valeat, ut male crediderunt nonnulli, sed ne ex postfacto irrita fiat.

ASSERTIO XLV.

Substitutio pupillaris etiam à milite fieri non potest impuberi in alterius potestatem recasuro: & qui

contrariam sententiam tribuunt Bartolo, falso decipiuntur in verborum ejus explicatione cum utroque Socino, contra quamplures.

ASSERTIO XLVI.

Pupillaris substitutionis quintum Requisitionem est, quod is, cui sit, non desinat esse in potestate ante mortem testatoris: unde pupillaris substitutio ab initio utiliter facta extinguitur, si filius emancipetur, vel detur in adoptionem, ita quod de potestate patris naturalis exierit.

ASSERTIO XLVII.

Pupillaris substitutionis sextum Requisitionem est, quod pater solenne, & perfectum testamentum sibi faciat, quod ad ipsius substitutionis pupillaris creationem, & initium, necessarium est: tenet tamen substitutio pupillaris, quando aliquis de liberis etiam in testamento imperfecto, & minus solemniter substituitur.

ASSERTIO XLVIII.

Substitutio pupillaris de extraneo facta in testamento imperfecto inter liberos non tenet, cum Bartolo, & Alexandro contra quamplures.

ASSERTIO XLIX.

Pupillaris substitutionis septimum Requisitionem est, ut filius, cui sit, sit institutus, vel exheredatus; nam si præteritus fuerit, cum testamentum nullum sit, vitabitur etiam pupillaris substitutio: Si tamen filius instituitur, quamvis non adeatur hæreditas ex testamento paterno, pupillaris valebit, quia sola existentia sui hæredis etiam abstinentis se, tabulas pupillares confirmat.

ASSERTIO L.

Substitutio pupillaris conservatur hodie rupto testamento ex causa præteritionis, vel exheredationis, cum Communi, contra Dinum, Jasonem, & alios.

ASSERTIO LI.

Substitutio pupillaris rupto testamento per contras tabulas, non irritatur juxta opinionem Bartoli, quæ securè defenditur.

ASSERTIO LII.

Rupto testamento per querelam, ita demum pupillaris substitutio irritatur, si testamentum in totum, secus si pro parte rumpatur, cum sententia communi.

ASSERTIO LIII.

Pupillaris substitutionis octavum Requisitionem est, quod hæreditas adita sit, ut valeat substitutio; existentia tamen sui hæredis, ut dicimus, confirmatur, item de jure hujus Regni etiam nullo hærede adunte valebit.

ASSERTIO LIV.

Per pupillarem substitutionem succeditur pupillo in omnibus bonis undecunque quæsitis; imò et si in una re tantum pupillaris substitutio fiat, ad omnia bona pupilli trahitur.

ASSERTIO LV.

Exemplaris substitutio dicitur testamentum furiosi, sicut pupillaris, pupilli, licet à pupillari aliquando differat: & sic appellatur, quia ad exemplum pupillaris fuit introducta; quemadmodum enim moribus probatum fuit, ob ætatis defectum licere patri pupillarem substitutionem facere favore pupillorum; sic etiam propter similitudinem quandam pietatis, visum quoque justum est, ob defectum mentis filiorum, parentibus permittendum esse pro filiis testari.

ASSERTIO LVI.

Exemplaris substitutio primum indulto Principis admissa, postmodum constitutione principali, & lege generali confirmata, quam Justinianus tulit, & per eam, potestatem substituendi exemplariter omnibus parentibus indulgit, sed eam certis circumstantiis vallavit, quæ nisi intervenissent, non subsisteret.

ASSERTIO LVII.

Exemplaris substitutionis variaz diffinitiones traduntur, mihi autem Imolæ, Politis, ac aliorum diffinitionibus prætermisissis, verior videtur ea, quæ solet a Recentioribus magis communiter probari, ut substitutio

ASSERTIO LXX.

exemplaris sit testamentum, quod fit à parentibus pro filiis puberibus furiosis, vel alterius morbi causa testari non valentibus.

ASSERTIO LVIII.

Exemplaris substitutio ita demum à matre quoque fieri potest, & ab avo, & proavo, & reliquis ascendentibus utriusque sexus: in quo differt à pupillari, quæ fieri nequit à matre, nec ab aliis ascendentibus, qui eos non habent in potestate, quibus pupillariter substituitur.

ASSERTIO LIX.

Exemplaris substitutio ita demum à matre fieri potest, si à patre non fuerit facta, & sic in defectum patris non facientis, non aliàs; similiter avus paternus non potest exemplariter substituere nisi matre deficiente, aut non substituente, & deficiente avo paterno, avus maternus substituit: non ergo possunt prædicti diversas substitutiones exemplares simul facere, sed suo ordine: quicquid cum Bartolo contra tenuerit nonnulli, qui inter substitutos bona dividenda fore malè etiam existimant.

ASSERTIO LX.

Exemplaris substitutio sicut liberis puberibus mente captis fieri potest, sic & furiosis, & mutis, & prodigis, item & surdis, qui ex legis præcepto testari non possunt.

ASSERTIO LXI.

Pater exemplarem substitutionem faciendo, filios mente capti, vel furiosi substituere tenetur, eosque cæteris aliis præferre: nec potest unum filium substituendo, alios præterire, vel jure noviori absque legitima causa exheredare, aliàs substitutio nullius momenti erit ex sententia Bartoli, quæ contra alios defenditur.

ASSERTIO LXII.

Exemplaris substitutio expressa matrem excludit, cum Bartolo, contra quamplures.

ASSERTIO LXIII.

Substitutio exemplaris tacita matrem non excludit; sicut nec pupillaris, ad cujus similitudinem introducta fuit.

ASSERTIO LXIV.

Exemplaris substitutio tacita, quæ in Compendiosa comprehenditur, & vim expressæ habet, matrem excludit.

ASSERTIO LXV.

Substitutio vulgaris expressa tacitam Exemplarem continet, quicquid multi repugnant, idque etiam si tempore testamenti filius, cui pater substituit, furiosus non erat, vel mente captus, sed furor, & dementia deinde supervenit.

ASSERTIO LXVI.

Ratio concludens est, quod sicuti in substitutione vulgari expressa filio impuberi facta, ex dispositione legis conjecturantis præsumptam testatoris voluntatem, præsumimus testatorem idem dispositurum, si filium in pupillari ætate moritorem cogitasset, & hoc quidem ad beneficium pupilli, cui pater providere, & consulere voluit: sic pariter præsumere debemus eadem ratione, quod pater, qui substituit filio per vulgarem, voluerit etiam substituere per Exemplarem, eveniente casu furoris, & dementiae.

ASSERTIO LXVII.

Substitutio Exemplaris cessante morbo, aut furore evanescit: reconvalescit tamen, quando furor reversus est vivo adhuc ipso testatore, qui decessit cum eodem testamento, & tunc filius eodem furoris morbo laborabat.

ASSERTIO LXVIII.

Mortuo testatore, qui exemplariter substituit, si furor cessavit, deinde diu post reversus est, Exemplaris substitutio non reconvalescit.

ASSERTIO LXIX.

Substitutus in Exemplari consequitur omnia bona pupilli, sicut in pupillari.

Joan. del Castillo Quotid. Contr. Juris, Tom. I.

ASSERTIO LXX.

Substitutio Compendiosa dicitur, quæ sub verbo: *De compendiosa* rum compendio plura tempora, seu plures continet substitutiones: in quo in effectu residet Bartol. ac substituit. *De compendiosa* rectè dicit, quod Compendiosa substitutio est secunda institutio, quæ sub conditione mortis, vel alia, multa complectitur tempora.

ASSERTIO LXXI.

Substitutio Compendiosa verbis singularibus, aut specialibus facta dicitur, cum testator ita dixerit: *Et si filius meus decesserit intra pupillarem ætatem, vel post, substituo Titium*; idem si testator dixerit: *Et si filius meus decesserit intra vigesimum quintum annum substituo Cajum*.

ASSERTIO LXXII.

Substitutio Compendiosa dicitur, cum mentio mortis etiam indefinite sit, licet tempus certum aut incertum non exprimat: idcirco quando testator ita dixerit: *Post mortem filii mei substituo Cajum*, substitutio compendiosa erit, ut Rovinus & Ripa rectè sime adnotarunt.

ASSERTIO LXXIII.

Substitutio Compendiosa dicitur, etiam cum mentio mortis facta non est; si tamen conditio talis exprimat, quæ relationem habeat in futurum, veluti si testator dixerit: *Substituo Titium si navis ex Asia venerit*; quod ita procedit, si indefinite præfata conditio apponatur, ac si dictio *quandocumque* apponatur: quicquid nonnulli Recentiores repugnant.

ASSERTIO LXXIV.

Compendiosa substitutio apta est comprehendere vulgarem, pupillarem, & fideicommissariam substitutionem; ac denique omnes alias, quæ secundum qualitatem personæ facientis, & recipientis fieri possunt.

ASSERTIO LXXV.

Substitutio compendiosa facta à milite verbis directis, intra pupillarem ætatem filio decedente, valet ut pupillaris, idque secundum jus commune: post pubertatem verò valida est ut directa militaris, ex qua substitutus capit tantum bona patris cum fructibus in hæreditate inventis, idque de jure speciali.

ASSERTIO LXXVI.

Substitutio compendiosa facta à milite verbis directis, etiam matre existente in medio omni tempore directa censetur, ut matrem excludat, dummodo ad certam ætatem restringatur. Quod si facta sit absque præfinitione certæ ætatis, post pubertatem flectitur in fideicommissariam, idque de jure communi: sed de jure Regio Paritarum indistinctè obliquari videtur post pubertatem, ut matrem pupilli non excludat.

ASSERTIO LXXVII.

Substitutio compendiosa facta à milite verbis communiibus, ante pubertatem valet jure directo, postea verò vivente, vel præmorta matre, obliqua fit, cum Castrensi, & Saliceto; quicquid Bartol. aliter distinguit.

ASSERTIO LXXVIII.

Semper fideicommissaria reputatur substitutio, quæ à quocumque, sive milite, sive pagano verbis obliquis fit, idque sive mater instituti vivat, sive præmorta sit.

ASSERTIO LXXIX.

Substitutio compendiosa verbis directis à pagano facta, ante pubertatem valet ut pupillaris, postea verò nullo modo: aliquando tamen ex pluribus causis ad fideicommissariam trahitur, etiam verbis directis facta substitutio.

ASSERTIO LXXX.

Substitutio compendiosa facta à pagano verbis communiibus, ante pubertatem erit directa, ut & matrem pupilli excludere possit, postea verò directa fideicommissaria.

ASSERTIO LXXXI.

Substitutio compendiosa ita concepta: *Quandocumque decesserit filius meus, volo quod bona dentur, vel distribuantur inter pauperes*, mortuo filio intra pubertatem, jure directo valet, ut bona ejusdem in substitutione